

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN DOPİNG BİLGİ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ*

Metin BAYRAM**, Gökhan BAYRAKTAR***, Erdoğan TOZOĞLU****, Abdulvahit DOĞAR*****

Alındı/Received: 15.02.2017

Düzeltildi/Revised:17.03.2017

Kabul Edildi/Accepted: 02.04.2017

Özet

Sporcuların ve antrenörlerin spor yaşamlarında karşılaşılabilecek zorluklar göz önüne alındığında bu zorlukları aşabilmek ve istediği başarı seviyesine ulaşabilmek için farklı yöntemlere başvurmaktalardır. Günümüzde sıkça karşılaşılan ve sporcuların sağlıklarını olumsuz etkilemekte ve haksız kazanca sebep olan bilinçli veya bilinçsizce yapılmakta olan doping kullanma yöntemi uygulanmaktadır. Bu çalışmada; Beden Eğitimi ve spor öğretmenlerinin doping bilgi düzeylerinin belirlenmesi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Ağrı il merkezinde görev yapan 60 erkek 10 kadın olmak üzere toplam 70 beden eğitimi öğretmeni çalışmamızın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Doping bilgi düzeyinin belirlenmesi için Sargin (2007) tarafından geliştirilen 32 sorudan oluşan anketin kapsam geçerliliği, anlaşılabilirliği ve güvenilirliği 2006-2007 eğitim öğretim yılında yapılmış olup, Cronbach Alpha güvenilirlik kat sayısı 0,92 olarak saptanmıştır. Anketten elde edilen bilgilerin analizinde, SPSS 21.0 paket programında frekans ve cinsiyet değişkeni arasındaki farklılıkları belirlemede Ki kare analiz testleri yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ alınmıştır. Analizler sonucunda elde ettiğimiz verilere göre, öğretmenlerin cinsiyetleri ile doping kullanımının tercih edilme nedenleri, sporda kullanılan doping çeşitleri hakkındaki bilgileri, ve sporcuların sporda doping kullanım konusundaki görüşleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Öğretmenlerin cinsiyetleri ile sporcuyla dopinge yönlendirmeye sebep olan etkenler arasındaki görüşleri arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yazılı görsel basın ve kitle iletişim araçlarının doping kullanımını desteklediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin ergojenik yardımcıları hakkında bilgi sahibi olduklarını, ergojenik yardımcıların doping sayıldığını ifade etmişlerdir. Bu bilgiler ışığında spor eğitimcilerinin doping ve ergojenik yardımcıları hakkında daha fazla bilgilendirilmesi gerekliliği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Doping, , beden eğitimi ve spor öğretmenleri, ergojenik yardım.

DETERMINING DOPING KNOWLEDGE LEVELS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TEACHERS

Abstract

Given the difficulties encountered by sportsmen and coaches in their sporting lives, they resort to different methods to overcome these difficulties and achieve the desired level of success. Today, it is a common practice to use a doping method, whether consciously or unconsciously, which negatively affects the athletes' health and making an unfair advantage. In this study; it is aimed to examine the level of doping knowledge of Physical Education and Sports teachers. A total of 70 physical education teachers, 60 males and 10 females working in the province of Ağrı constitute the sample group of our study. The content validity, comprehensiveness and reliability of the questionnaire composed of 32 questions developed by Sargin (2007) to determine the level of doping knowledge information was made by Sargin in the 2006-2007 academic year and the Cronbach Alpha reliability co-efficient is determined as 0.92. In analysing the information obtained from the questionnaire, Chi square analysis tests are performed to determine differences between frequency and gender variables in SPSS 21.0 package program. Significance level is taken as $p < 0.05$. According to data collected through analyses, we found no significant difference between the gender of the teachers and the reasons for preferring doping use, the information about the types of doping used in sports, and the opinions of the athletes about the use of doping in sports. However, it was found that there is a significant difference between teachers' genders and their opinions about the factors that led to the doping of sportsmen. They stated that printed, visual media and mass communication have supported the use of doping. They also stated that teachers have knowledge about ergogenic aids and that ergogenic aids are considered as doping. In the light of this information, it is necessary for sports trainers to be informed more about doping and ergogenic aids.

Keywords: Doping, physical education and sports teachers, ergogenic aids.

* Bu çalışma, II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, mbayram@agri.edu.tr

*** Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, gbayraktar@agri.edu.tr

**** Doç. Dr., Atatürk üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Beden eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, erdogan.tozoglu@atauni.edu.tr

***** Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Sağlık Meslek Yüksekokulu, avahitdogar@atauni.edu.tr

1.GİRİŞ

Dünyadaki her spor dalında mücadele veren sporcuların performans artırıcı ilaç veya tekniklerin kullanımı son yıllarda çok daha sık karşımıza çıksa da, bunların kullanımı eski Yunan uygarlıklarına kadar uzanmaktadır. O dönemin atletleri güçlerini arttırmak için mantar, ginseng ve morfin gibi maddeler kullanmışlardır. Bazı sporcular bu tarz maddeleri veya yöntemleri kullanmayı tercih etmeyip spor ahlakına uygun davranış sergilerken, bazıları teknoloji ve tıp dünyasının nimetlerinden faydalanarak üstünlük kurmaya çalışmışlardır (<http://www.wada-ama.org>).

Günümüzde sporcular özel antrenmanlar, yüksek teknolojik tasarım ürünü giysiler, besin desteğini de içeren bilimsel ve tıbbi destek gibi performanslarını artıracak her türlü yolun arayışı içerisinde. Sporcu vücudu, artık maksimum performans elde etmek için detaylı bir biçimde donatılmış bir enstrüman gibi görülmektedir. Özellikle yüksek performans sporcuları, zaman zaman kariyerleri, sağlıkları ve sportif değerleri hiçe sayarak doping kullanmaya yönelebilmektedir (<http://sln.fi.edu>). İnsanlar, ilk çağlardan itibaren tarihin her döneminde, güçlerini yapay yollarla arttırmak için birçok bitkisel formül denemişlerdir (Gençtürk, 2009). İyi bir sportif performans; fizik, kondisyon, beceri koordinasyon, kas gücü, dayanıklılık ve dengeli beslenme gibi birçok faktöre bağlıdır (Başkaya, 2004). Doping Dünya'daki spor yarışmalarında uzun yıllardır süregelen bir problem niteliğindedir (Barroso, 2008).

Doping sözcüğü “dop” kelimesinden türeyen ve 18. yüzyılda Güney Afrika'da kabilelerin seremonilerinde uyarıcı olarak kullandıkları bir içecekten gelmektedir. Doping literatüre ise ilk olarak 1889 yılında, yarış atlarında performans artırma amaçlı kullanılan narkotik ilaç olarak girmiştir (Lippi, 2008). Günümüzde spor, insanların en çok ilgi duyduğu ve katılım gösterdiği önemli kültürel ve toplumsal etkinliklerden birisidir. İnsanın oyun oynama yarışma ve rekabet etme içgüdüleri ve dürtülerinden kaynaklanan spor olgusunun en önemli boyutu üstün performanstır (Göral, 2002; Öztürk, 2012).

Sporun çok geniş bir kitleyi etki altına alması ve bir de buna maddi kazancın eklenmesi başarılı olmayı kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu da, kazanmanın büyük bir amaç olduğu sportif yarışmalarda, sporcuları antrenmanla kazandıkları performansın ötesinde yarışmanın sonucunu etkileyecek bir takım madde, malzeme ve uygulamaların kullanımına yöneltmiştir (Şenel, 2004). Yarışma ve kazanma arzusunun insanlık kadar eski olduğu söylenir (Başkaya, 2004). Yarışmalarda sporcuların ilaç kullanmalarıyla ilgili ilk belgeler, 1865 yılında Amsterdam'da, kanal yüzücülerinin doping yaptıkları suçlamasıyla başlamıştır. Bu tarihlerde, bisikletçiler arasında da doping kullananların bulunduğu bilinmektedir (Ertaş ve Petek, 2005).

Günümüzde performansın artırılması açısından çeşitli araştırmalar yapılmakta olup, bu araştırmaların bir kısmı da ergojenik yardımcıları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ergojenik yardımcıları, kısaca, antrenmana etkisinin yanında performansın artırılmasına katkı sağlayan ve doping sayılmayan besin maddelerine veya enerji üretimi ve kullanımını arttırarak, yorgunluğu geciktirerek performansın artırılması için kullanılan maddeler ya da teknikler olarak tanımlanabilir (Ersoy, 1993; Yildirim, 2001).

Çok tehlikeli ve yasal olmamasına rağmen doping, modern antrenman yöntemlerinin de önünde adeta bir kurtarıcı konumunda ön plana çıkmıştır (Acarbay, 1986; Yoncalık, 2007). Doping kullanımına bağlı ortaya çıkan olumsuzlukların birçok sporcu tarafından bilindiği kabul edilmektedir. Buna rağmen, doping kullanımında ısrar edilmesi, rekorların ve galibiyetlerin dayanılmaz cazibesini, sporun giderek ticarileşmesini ve doping ile profesyonellik arasında gitgide artan sıkı bir ilişkinin olduğunu düşündürmektedir. Takımın ligdeki konumu, forma aşkı, bilgisizlik, antrenman tembelliği veya müsabakaya hazırlanma eksikliği sporcuların başarıya daha çabuk ulaşabilmek için çeşitli arayışlara girmelerine dolayısıyla dopinge olan ilginin artmasına neden olmaktadır (Eröz, 2007). Bazı vitaminler, mineraller, aminoasitler, bitkiler, metabolitler ve değişik kombinasyonlar gibi maddeler ya da metodlar ergojenik yardımcıları olarak nitelendirilebilir. Bu maddeler veya metodlar, birçok sporcu tarafından, optimal enerji sağlama, enerji sistemlerinin dengesi ve vücut dokusunun gelişimi (özellikle yağsız vücut kütlesinin veya kas dokusunun gelişimi) gibi amaçlarla ek besin olarak kullanılmaktadır (Kürkcü, 2009).

Ergojenik yardımcıları mekanik veya biomekanik, psikolojik, fizyolojik, farmakolojik ve beslenme ile ilgili yardımcıları olarak kategorize edilebilir (Thein, 1995). Yoğun ve sık antrenman yapan sporcular enerji yetersizliği ve yorgunluktan şikâyetçi olurlar. Bu yorgunluklarını azaltmaları, performanslarını yükseltmeleri ve toparlanmalarını hızlandırmaları için de sürekli telkin edilirler. Bu yüzden enerji içecekleri ya da bazı ergojenik maddeler onlara cazip gelir. Daha fazla enerji yüklemenin daha fazla kapasite oluşturabileceği, çoğu ve özellikle aktif sporcu olan bireyler için istenilen ve arzu edilen bir durum olmaktadır (Bonci, 2002; Yıldız, 2004).

İlk resmi doping tanımı 1963'te "sporcu ya da oyuncuların yarışma sırasında veya yarışmaya hazırlanırken spor ahlakına yakışmayacak şekilde performanslarını yapay olarak arttıracak ve sporcunun fiziksel ve psikolojik sağlığına zarar verecek, madde veya başka olası yöntemleri kullanması şeklinde yapılmıştır (Öztürk, 2012). Dopinge ilişkin son tanım 1 Ocak 2004 yılında uygulamaya giren Dünya Anti Doping Ajansı (WADA) tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre doping, bir sporcuda sportif performansı artırma potansiyeli bulunan veya sağlığı gereksiz yere tehdit eden ya da spor ruhuna aykırı olan bir madde kullanılması veya kullanıldığına dair bir kanıtın bulunması şeklindedir (Atasü ve Yücesir, 2004). Sporda performansı arttırmak için kullanılan doping maddeleri spor disiplinine göre farklıdır. Bazı sporlarda dayanıklılığı, kuvveti, yorgunluğa direnci arttırmak için, bazı disiplinlerde sinirsel gerginliği azaltmak için kullanılır (Akgün, 1993). Doping yapan maddelerin sınıflandırılması Stimülanlar (uyarıcılar), Narkotik analjezikler, Anabolik steroid'ler, Beta bloke'ler, Diüretik'ler, (idrar söktürücü) Peptid hormonlar ve analoglarıdır (Dallı, et al., 2014). Doping metodları ise Kan dopingi ve Farmakolojik, kimyasal ve fiziksel manüplasyonlardır. Bazı kısıtlamalara tabi olan maddeler alkol, Marihuana, Lokal anestezipler, Kortikosteroidlerdir. (Haynes, et al., 1996).

2. AMAÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, Beden Eğitimi ve spor öğretmenlerinin doping bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve farklı demografik özellikler açısından incelenmesidir. Bunun için araştırmada case study (durum tespit çalışması) uygulanmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, Ağrı il merkezinde görev yapan 80 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklemi ise 60 erkek 10 kadın toplam 70 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır.

2.1. Veri Toplama Aracının Hazırlanışı ve Uygulanışı

Öğretmenlerin doping ile ilgili bilgi ve düşüncelerini öğrenmeye yönelik hazırlanmış anketimizin 1. bölümünde demografik özellikler, 2. bölümünde ise doping bilgi ve düşüncelerini ölçmeye yönelik 5'li likert tipi anket verilmiştir. Toplam 32 sorudan oluşan anketin kapsam geçerliliği, anlaşılabilirliği ve güvenilirliği 2006-2007 eğitim öğretim yılında Sargın tarafından yapılmış olup, Cronbach Alpha güvenilirlik kat sayısı 0,92 olarak saptanmıştır ($0,80 < x < 1,00$ ise veri toplama aracı yüksek derecede güvenilir) (Yıldırım ve Ark. 2003). Buna göre öğretmenlere uygulanan anketin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu ifade edilebilir.

2.3. Verilerin Analizi

Anketten elde edilen bilgilerin analizinde, SPSS 21.0 paket programı kullanılmış ve anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ alınmıştır. Öğretmenlerin demografik özellikleri ve spor yapma durumuna ilişkin değerlendirmede frekans ve yüzde dağılımı analizi yapılmıştır. Cinsiyet değişkeni ile sporcuyu dopinge yönlendirmeye sebep olan etkenler arasındaki ilişki ve sporcuların ergojenik yardım hakkında bilgi ve kullanma görüşleri arasındaki ilişkiyi incelemek için Ki kare analiz testleri yapılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları tablo 1’de ve öğretmenlerin spor yapma durumlarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları tablo 2’de verilmiştir. Öğretmenlerin cinsiyetleri ile sporcuyu dopinge yönlendirmeye sebep olan etkenler arasındaki ilişki tablo 3’de ve sporcuların ergojenik yardım hakkında bilgi ve kullanma görüşleri arasındaki ilişki tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 1: Bireylerin Demografik Özellikleri Dağılımı

	Değişken	Sayı (N)	Yüzde%
Cinsiyet	Erkek	60	85,7
	Kadın	10	14,3
	Toplam	70	100,0
Yaş	28 yaş ve altı	22	31,4
	29-34 yaş arası	26	37,1
	35 yaş ve üzeri	22	31,4
Medeni Durum	Evli	41	58,6
	Bekar	29	41,4

Tablo 2: Bireylerin Spor Yapma Durumları Dağılımı

	Değişken	Sayı (N)	Yüzde%
Yapmış olduğunuz spor türü	Bireysel Spor	58	82,9
	Takım Sporü	12	17,1
	Toplam	70	100,0
Kaç yıldır spor yapıyorsunuz	3 yıl ve altı	24	34,3
	4-6 yıl arası	16	22,9
	7-9 yıl arası	8	11,4
	10 yıl ve üzeri	22	31,4
Sizi spora yönlendiren en önemli etken	Kendi İsteğimle	34	48,6
	Beden Eğitimi Öğretmenim	17	24,3
	Ailem	7	10,0
	Arkadaşlarım	12	17,1

Tablo 3: Bireylerin Doping İle İlgili Düşünceleri

	Değişken	Sayı (N)	Yüzde%
Doping kullanımı hakkında ne düşünüyorsunuz	Herkes kullanabilir	2	2,9
	Spor ahlakına aykırı	35	50,0
	Gerekirse kullanılmalı	3	4,3
	Kesinlikle kullanılmamalı	28	40,0
	Hiçbir şey düşünmüyorum	2	2,9
	Toplam	70	100,0
Sizce sporcular genellikle hangi doping çeşidini kullanıyorlar	Uyarıcılar	26	37,1
	Narkotik analjezikler	6	8,6
	Anabolik ajanlar	6	8,6
	Beta bloke ediciler	2	2,9
	İdrar söktürücüler	5	7,1
	Maskeleyici ajanlar	2	2,9
	Peptid hormon ve analoglar	4	5,7
	Alkol	1	1,4
	Kannabinoidler	1	1,4
	Hiçbir Fikrim Yok	17	24,3
Sizce sporcular genellikle hangi doping yöntemini kullanıyorlar	Kan dopingi	28	40,0
	Damar içi vitamin verilmesi	13	18,6
	Gen dopingi	2	2,9
	Yapay oksijen taşıyıcıları	1	1,4
	Farmakolojik, fiziksel ve kimyasal işlemler	10	14,3
	Psikolojik doping	2	2,9

	Hiçbir Fikrim Yok	14	20,0
Bireylerin doping kullanmasındaki psikolojik sebepler nelerdir	Heyecanı yatıştırmak	2	2,9
	Konsantre olmak	7	10,0
	Aşırı kazanma hırsı	46	65,7
	Kaygıyı yok etmek	1	1,4
	Hepsi	14	20,0
Doping kullandığı belirlenen sporcuya nasıl ceza verilmelidir?	Ömür boyu yarışmalardan men edilmeli	32	45,7
	1-2 yıl yarışmama cezası verilmeli	32	45,7
	Sadece o anki yarışmadan uzaklaştırılmalı	6	8,6
Doping kullandığı belirlenen sporcuya nasıl ceza verilmelidir?	Ömür boyu yarışmalardan men edilmeli	32	45,7
	1-2 yıl yarışmama cezası verilmeli	32	45,7
	Sadece o anki yarışmadan uzaklaştırılmalı	6	8,6

Tablo 4: Bireylerin Cinsiyetleri ile Sporda Doping Kullanma Düşünceleri Arasındaki İlişki

Cinsiyet	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam	P
Kadın	Performans arttırıcı ilaç (Doping) hakkında bir bilgiye sahip misiniz?				,839
Erkek					
YARGI	Sizce yüksek performansa sadece doping kullanarak mı ulaşılabilir?				,680
Kadın					
Erkek					
YARGI	Psikolojik dopinge inanıyor musunuz?				608
Kadın					
Erkek					
YARGI	Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz?				,586
Kadın					
Erkek					
YARGI	* Başarılı olmak için her yolu denerim düşüncesine sahip misiniz?				,694
Kadın					
Erkek					
YARGI	Doping kullanımının fair play(centilmenlik) ruhuna zarar verdiğini düşünüyor musunuz?				,101
Kadın					
Erkek					
YARGI	Dopingün büyük yan etkileri olduğunu biliyor musunuz?				,173
Kadın					
Erkek					
YARGI	Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu?				,459
Kadın					
Erkek					
YARGI	Sizce doping kullanılmaması (anti doping) konusunda devletin etkili bir politikası var mı?				,906
Kadın					
Erkek					
YARGI	Sizce devlet dopingün zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı?				,662
Kadın					
Erkek					
YARGI	Çevrenizde doping yapan sporcu veya sporcular var mı?				,161
Kadın					
Erkek					
YARGI	Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansı olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz?				,148
Kadın					
Erkek					
YARGI	Sizce doping kullanımı serbest bırakılmalı mı?				064
Kadın					
Erkek					
YARGI	Okulunuzda eğitim ve öğretim süresince ilaç (doping) kullanımı hakkında ders ya da bilgi veriliyor mu?				,913
Kadın					
Erkek					
YARGI	Sporcular arasında kullanılan yararlı ve zararlı ilaçlar hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?				,225
Kadın					
Erkek					
YARGI	Gen dopingi hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?				,416
Kadın					
Erkek					
YARGI	Gen dopingi olarak tabir edilen yöntem sizce doping sınıflamasına girmeli mi?				,150
Kadın					
Erkek					
YARGI	Sporcu yakalanmadığı sürece ilaç (Doping) kullanabilir.				,297

Kadın					
Erkek					
YARGI		Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı?			
Kadın					,558
Erkek					

Tablo 4'te elde edilen bulgulara göre bireylerin cinsiyetleri ile sporda doping kullanma düşünceleri arasındaki ilişki boyutunda hiçbir soruda erkek ve kadınlar arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Tablo 5: Bireylerin Yaşları ile Sporda Doping Kullanma Düşünceleri Arasındaki İlişki

Yaş Grupları		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam	P
YARGI		Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı?				
28 yaş ve altı	N	10	3	9	22	,005*
	%	45,5%	13,6%	40,9%	100,0%	
29-34 yaş arası	N	4	5	17	26	
	%	15,4%	19,2%	65,4%	100,0%	
35 yaş ve üzeri	N	0	6	16	22	
	%	,0%	27,3%	72,7%	100,0%	
Toplam	N	14	14	42	70	
	%	20,0%	20,0%	60,0%	100,0%	

Tablo 5'te elde edilen bulgulara göre Bireylerin Yaşları ile Sporda Doping Kullanma Düşünceleri Arasındaki İlişki boyutunda sadece "Doping yaptığı belirlenen bir sporcuya ülkesi sahip çıkmalı mı?" sorusunda farklı yaş grupları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer sorularda anlamlı ilişki görülmemektedir.

Tablo 6: Bireylerin Medeni Durumları ile Sporda Doping Kullanma Düşünceleri Arasındaki İlişki

Medeni Durumları		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam	P
YARGI		Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz?				
Kadın	N	31	2	8	41	,034*
	%	75,6%	4,9%	19,5%	100,0%	
Erkek	N	26	3	0	29	
	%	89,7%	10,3%	,0%	100,0%	
Toplam	N	57	5	8	70	
	%	81,4%	7,1%	11,4%	100,0%	
Evli	N	6	17	18	41	
	%	14,6%	41,5%	43,9%	100,0%	
Bekar	N	3	21	5	29	
	%	10,3%	72,4%	17,2%	100,0%	
Toplam	N	9	38	23	70	
	%	12,9%	54,3%	32,9%	100,0%	

Tablo 6'de elde edilen bulgulara göre bireylerin medeni durumları ile sporda doping kullanma düşünceleri arasındaki ilişki boyutunda sorular sorulardan "Doping kullanımını haksız rekabete yol açtığını düşünüyor musunuz sorularında takım sporu yapan ve bireysel spor yapan gruplar arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer sorularda anlamlı ilişki görülmemektedir.

Tablo 7: Bireylerin Yapmış Olduğu Spor Türü ile Sporda Doping Kullanma Düşünceleri Arasındaki İlişki

Spor Türü		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam	P
YARGI		Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu?				
Bireysel Spor	N	5	35	18	58	,025*
	%	8,6%	60,3%	31,0%	100,0%	
Takım Sporü	N	4	3	5	12	
	%	33,3%	25,0%	41,7%	100,0%	
Toplam	N	9	38	23	70	

	%	12,9%	54,3%	32,9%	100,0%	
YARGI	Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansını olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz?					
Bireysel Spor	N	10	16	32	58	
	%	17,2%	27,6%	55,2%	100,0%	
Takım Spor	N	6	2	4	12	,049*
	%	50,0%	16,7%	33,3%	100,0%	
Toplam	N	16	18	36	70	
	%	22,9%	25,7%	51,4%	100,0%	

Tablo 7’de elde edilen bulgulara göre Bireylerin yapmış oldukları spor türü ile sporda doping kullanma düşünceleri arasındaki ilişki boyutunda sorular sorulardan “Sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince iyi biliniyor mu?” ve “Sporda doping kullanımının başarıyı ve performansını olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz? sorularında takım sporu yapan ve bireysel spor yapan gruplar arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer sorularda anlamlı ilişki görülmemektedir.

Tablo 8: Bireylerin Yapmış Olduğu Spor Süresi ile Sporda Doping Kullanma Düşünceleri Arasındaki İlişki

Spor Süresi		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam	P
YARGI						
Sizce devlet dopingin zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı?						
3 yıl ve altı	N	17	1	6	24	
	%	70,8%	4,2%	25,0%	100,0%	
4-6 yıl arası	N	13	0	3	16	
	%	81,2%	,0%	18,8%	100,0%	
7-9 yıl arası	N	3	4	1	8	,002*
	%	37,5%	50,0%	12,5%	100,0%	
10 yıl ve üzeri	N	17	1	4	22	
	%	77,3%	4,5%	18,2%	100,0%	
Toplam	N	50	6	14	70	
	%	71,4%	8,6%	20,0%	100,0%	

Tablo 8’de elde edilen bulgulara göre Bireylerin yapmış oldukları spor türü ile sporda doping kullanma düşünceleri arasındaki ilişki boyutunda sorular sorulardan “Sizce devlet dopingin zararları, spor ahlakına ters düştüğü ve haksız rekabete yol açtığı konularında devamlı eğitimler düzenleyip teşvikte bulunmalı mı? sorularında takım sporu yapan ve bireysel spor yapan gruplar arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer sorularda anlamlı ilişki görülmemektedir.

4. TARTIŞMA

Bireylerin cinsiyetleri ile sporcuyla dopinge yönlendirmeye sebep olan etkenler arasındaki ilişkideki sporcuyla dopinge yöneltmede daha çok yazılı ve görsel basın (radyo, tv, dergi, kitap, vb.) sebep olmaktadır sorusuna verilen cevaplar, ,001 şeklinde gerçekleşmiştir. Literatüre bakıldığında çalışmamızı destekler nitelikte bir çalışmada Sargın (2007) tarafından gerçekleştirilmiş ve çalışmamızda ortaya çıkan sonuçlarla paralellik olduğu gözlenmiştir. Eröz’ün (2007) milli sporcular üzerine yaptığı çalışmada da sporcuların doping hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca Öztürk ve arkadaşlarının (2012) hentbolcularda yaptığı çalışmada sporcuların önemli bir kısmının doping hakkında az bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Bu durum da zaman zaman olumsuz etkilerinin yaşanabileceğini dile getirmiştir.

Yapılan başka bir çalışmada sizce doping konusu sporcular, idareciler ve antrenörler tarafından yeterince biliniyor mu sorusuna Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksek okulu öğrencilerin evet % 88,0 kısmen cevabı %80 hayır cevabı verme oranı ise %4,0 tür. Erzurum Atatürk Üniversitesi beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencileri ise evet %77,2 kısmen % 13,2 hayır cevabı ise %9,6 olarak cevaplamışlardır yapılan çalışmada Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksek okulu öğrencilerin evet cevabı verme oranının daha yüksek çıkma sebebi derslerde yeterince bilgilendirildikleri düşünülebilir (Bayram vd., 2017). Bireylerin cinsiyetleri ile sporcuların

ergojenik yardım hakkında bilgi ve kullanma görüşleri arasındaki ilişki ve ergojenik yardım kullanıyorum sorusuna verilen cevaplar ,034 şeklinde gerçekleşmiştir. Ergojenik yardım doping olarak sayılmaktadır sorusuna verilen cevap ise ,012 şeklinde cevap verilmiştir. Kısmen de yeterlilik ifade etmediği düşünüldüğü zaman bu sonuç çok yüksek bir oran olarak ortaya çıkmıştır. Sporcu sağlığı açısından önemli olan bu durumun irdelenmesi, üzerinde çalışılması ve özellikle Beden Eğitimi ve Spor okullarında bu tarzda derslerin eklenmesi adına girişimlerde bulunulması önerilebilir. Çetinkaya vd. (2007) Beden Eğitim ve Spor Yüksekokulu'ndaki öğrencilerinde yaptığı benzer çalışmada yeteri kadar doping hakkında eğitim verilmediğini savunarak çalışmamızı desteklemektedir.

Farklı dozlarda sodyum bikarbonat (NaHCO₃) alımının yoğun egzersiz performansına etkisinin incelendiği bir çalışmada da. Yoğun egzersiz öncesi alınan sodyum bikarbonatın anaerobik performansı önemli derecede arttırdığı tespit edilmiş ve NaHCO₃ ün etkili bir ergojenik yardımcı olarak kullanılabileceği önerilmiştir Cicioğlu, İ.ve ark (2001). Araştırma sonucuna bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerin doping konusunda yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenlerin doping konusunda bilgilendirilmeli ve bu bilinçle, bu tür ilaçların zararlarını öğrenerek sporcuları uzak tutmalıdır gerekmede Baysaling, Ö. (2000) Ayrıca Eröz'ün (2007) milli sporcular üzerine yaptığı çalışmada da sporcuların doping hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları konusuna katılımcıların %72.5'inin "kesinlikle katılmıyorum" dediği ortaya çıkmıştır. Çalışmada ankete katılanların %52.5'i üniversite eğitimi almış ve milli düzeyde sporcu olmalarına rağmen doping hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Şanlıer ve Arıkanın (2000) Ankara'nın çeşitli Üniversitelerinde öğrenim gören beden eğitimi bölümü öğrencileri üzerinde yaptıkları bir çalışmada en yüksek ergojenik yardım kullanma oranını (%25,5) vitaminlerin oluşturduğu belirtilmiştir. Bir diğer çalışmada sporcuların %52,2 oranında vitamini tercih etmesi, bizim yaptığımız araştırma ile paralellik göstermektedir. Şanlıer ve Arıkanın (2000) Başka bir çalışmada bayanların multi-vitamin ve kalsiyum, erkeklerin ise ginseng, amino-acid, glutamine, protein tozunu daha fazla kullandığı görülmüştür Berglund, B.,& (1987) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise araştırma grubunun %38.2'sinin multivitamin, mineral ve demir, %20'sinin aminoasit, kreatin ve protein tozu kullandığı belirtilmiştir .

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde son zamanlarda doping olaylarının sık sık çıktığı görülmektedir. Bazı sporcularımızın farkına varmadan doping kullandığı tespit edilmektedir. Yapılan çalışmalarda doping bilgi düzeylerinin az olduğunu gösterdiğinden dolayı sporcularımızın böyle hatalar yapabileceği gerçeğini ortaya koymaktadır. Çalışmamızda özellikle beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin doping hakkında fazla bilgi sahibi olmadıklarını savunarak sporcuların bu tip hatalara düşebileceğini göstermektedir. Öğretmenleri ve antrenörleri konu hakkında bilgilendirilerek sporculara doping kullanılmaması, gereken ilaçlar hakkında doğru bilgi vermeleri sağlanmalıdır. Dolayısıyla beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin doping bilgi düzeylerinin yeterli olmayışı sporun gelişmesini olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Üniversitelerde Doping konulu derslerin artması yada doping konulu seminerlerin düzenlenmesi gerekmektedir. Günümüzde sporcuların vücut performanslarını yapay yollardan arttırabilecekleri birçok metot bulunmaktadır. Dayanıklılığa bağlı sporlarda, kandaki oksijen miktarının arttırılması atletik performansın arttırılması için hayati önem taşımaktadır. En basit kan naklinden, genetik mühendisliğinin son ürünü bileşiklerin kullanımına kadar birçok uygulama sporcuların vücut gelişimlerini veya dayanıklılığını arttırmak için seçenek oluşturmaktadır. Özellikle atletizmin çoğu dalında doping (uyarıcı) uygulamaları yapılmakta fakat bunların bazıları bulunabilmekte, bazıları da kamuoyu ile farklı nedenlerle paylaşılmamaktadır. Doping'in her türlü spor dalından uzaklaştırılması ve müsabakalarda adaletin sağlanması amaç edinilmelidir.

Yapılan çalışmalarda beden eğitimi öğretmenlerinin ve üniversite öğrencilerinin doping kullanımına yönelik tutumlarıyla ilgili yeterli araştırmanın olmadığı tespit edilmiştir. Bu noktada; geleceğin

öğretmenleri elit sporcularını, yöneticilerini ve iş gücünü oluşturacak personelin doping hakkındaki tutumlarının belirlenmesinin önem arz ettiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acarbav, Ş. (1986). Spor, Sporcu ve Doping. Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Akgün, N. (1993). Egzersiz Fizyolojisi. II. Cilt. No:115. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi
- Atasü, T. ve Yücesir, İ. (2004). Doping ve Futbolda Performans Artırma Yöntemleri.
- Barroso, O., Mazzoni, I. ve Rabin, O. (2008). *Hormone abuse in sports: the antidoping perspective*. Asian Journal Of Andrology, 10(3), 391-402.
- Başkaya, C. (2004). Doping: kazanmak uğruna ölmek. Özgür Üniversite Forumu, 25, 610.
- Bonci, L. (2002). "Energy" Drinks: Help, Harm or Hype?. Sports Science Exchange, 15, 1-4.
- Coşkun, V. Ve Sargın, M. (2007). Yapılandırmacı Yaklaşım Çerçevesinde İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Strateji. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, 334-337.
- Dallı, M., Işıkdemir, E. ve Bingöl, E. (2014). Determination of Doping Knowledge Level of Physical Education and Sports College Students. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 2(6), 11-20.
- Eröz, F., (2007). *Milli Düzeyde, Atletizm, Güreş, Judo ve Halter Yapan Sporcuların Doping ve Ergojenik Yardım Hakkındaki Görüşlerinin ve Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- Ersoy, G. (1993). Beslenme ile ilgili ergojenik yardımcıları. *Spor ve Tıp*, 1(1), 12-5.
- Ertaş, Ş. ve Petek, H. (2005). Spor Hukuku. Ankara 2011, 2. B., Yetkin Yayınları.
- Gençtürk, G., Çolakoğlu, T. ve Demirel, M. (2009). Elit Sporcularda Doping Bilgi Düzeyinin Ölçülmesine Yönelik Bir Araştırma (Güreş Örneği). *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3).
- Haynes, S.P. and Fitch, K. D. (1996). Doping. Textbook of Science and Medicine in Sport. J. Bloomfield, P. A. Fricker, K. D. Fitch (Editors), (p. 525-534). Australian: Australian Sports Commission.
- Kürkçü, R. (2009). Farklı Branşlardaki Üniversiteli Sporcuların Ergojenik Yardımcılar Konusundaki Bilgi ve Yararlanma Düzeylerinin Araştırılması. *Nwsa: Sports Sciences*, 4(3), 198-209.
- Lippi, G., Franchini, M. and Guidi, G. C. (2008). Doping in competition or doping in sport?. *British Medical Bulletin*, 86(1), 95-107.
- Özmen, D., Özmen, E., Ergin, D., Çetinkaya, A., Sen, N., Dündar, P. and Taşkın, E. O. (2007). The association of self-esteem, depression and body satisfaction with obesity among Turkish adolescents. *BMC Public Health*, 7(1), 1.
- Özden, S., Karataş, H., Yıldız, S. and Goker, H. (2004). Synthesis and Potent Antimicrobial Activity of Some Novel 4-(5, 6-Dichloro-1H-benzimidazol-2-yl)-N-substituted Benzamides. *Archiv der Pharmazie*, 337(10), 556-562.
- Öztürk, E. G., Suveren, S. and Çolakoğlu, T. (2012). Doping in Turkey, assessment of knowledge level of players about doping (handball study case). *International Journal of Human Sciences*, 9(1), 249-260.
- Schoch, S., Deák, F., Königstorfer, A., Mozhayeva, M., Sara, Y., Südhof, T. C. and Kavalalı, E.T. (2001). SNARE function analyzed in synaptobrevin/VAMP knock out mice. *Science*, 294(5544), 1117-1122.
- Şenel, Ö., Güler, D., Kaya, İ., Ersoy, A. ve Kürkçü, R. (2004). Farklı ferdi branşlardaki üst düzey Türk sporcuların Ergojenik Yardımcılara yönelik bilgi ve yararlanma düzeyleri. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 41-7.
- Thein, L.A., Thein, J.M., and Landry, G.L., (1995). "Ergogenic Aids", *Physical Therapy*, 75 (5), 426-439
- Yoncalık, O. ve Gündoğdu, C. (2007). Sporda Ahlaki Bir Sorun Olarak Doping. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 128-134.
- <http://www.wada-ama.org>
- <http://sln.fi.edu>